

Krav til dokumentert, sertifisert og utstyrsspesifikk opplæring

Ved bruk av maskiner og utstyr som kan føre til ulykke eller skade, skal arbeidsgiver sørge for at arbeidstakeren har dokumentert kunnskap om korrekt bruk av utstyret.

Arbeidsgiver skal alltid følge [generelle krav til opplæring av ansatte på arbeidsplassen](#). Det er ekstra krav til opplæring når arbeidstakerne skal bruke arbeidsutstyr som kan føre til skade:

Dokumentert sikkerhetsopplæring

Arbeidsgiver har ansvar for at arbeidstaker får dokumentert sikkerhetsopplæring når en [risikovurdering](#) tilsier at arbeidsutstyr krever særlig forsiktighet i bruk (se eksempler på arbeidsutstyr som krever dokumentert opplæring under).

Hva betyr dokumentert sikkerhetsopplæring?

Dokumentert sikkerhetsopplæring betyr at virksomheten (arbeidsgiver) har ansvar for å dokumentere opplæringen for arbeidsutstyret som brukes. Opplæringen skal bidra til å hindre ulykker eller skader.

Arbeidsgiver har ansvar for å gjøre en risikovurdering av arbeidsoppgaver og utstyr.

Både arbeidsgiver og arbeidstaker skal signere på at opplæringen er gjennomført. Det er bare de som har et signert dokument på at opplæringen er gjennomført, som kan bruke det aktuelle arbeidsutstyret.

Hvem kan gi dokumentert sikkerhetsopplæring?

Arbeidsgiver, eller andre som har nødvendig kompetanse, kan gi dokumentert sikkerhetsopplæring i bruk av det aktuelle arbeidsutstyret hvis vedkommende selv har

- hatt praktisk og teoretisk opplæring
- kjennskap til kravene for sikker bruk
- tilstrekkelig kunnskap og erfaring

Hvordan skal opplæringen foregå?

Opplæringen skal

- gi kunnskap om sikker bruk av det aktuelle arbeidsutstyret
- være praktisk og teoretisk
- gi kunnskap om aktuelt regelverk
- følge bruksanvisningen

Bruksanvisningen tar ofte for seg

- oppbygging og virkemåte
- betjening
- bruksområder
- bruksegenskaper
- vedlikehold
- kontroll

Hva skal dokumentasjonen inneholde?

Dokumentasjonen skal inneholde

- arbeidstakers navn og fødselsdato
- hvilket utstyr, modell og type opplæringen gjelder
- dato for opplæringen
- navn og eventuelt firma på den som har gitt opplæringen

Arbeidstaker skal etter opplæringen få et kompetansebevis for dokumentert sikkerhetsopplæring (kort) eller annen skriftlig dokumentasjon. Arbeidsgiver skal også ha skriftlig dokumentasjon på at det er gjennomført opplæring.

Eksempler på arbeidsutstyr som krever dokumentert opplæring

Arbeidsgiver skal gjøre en risikovurdering for all bruk av arbeidsutstyr. Dette er eksempler på arbeidsutstyr som vanligvis krever særlig forsiktighet ved bruk:

- arbeidsutstyr for hengende last
- automatiske eller halvautomatiske produksjons-, transport- eller lagringssystemer
- bakløftere
- bergingsvogner med utstyr
- betongsager
- billøftere
- boltpistoler
- borerigger for bygg-/anleggs- og bergverksdrift
- bærbare kjedesager
- båndsager
- båter (brukt i havbruk og annen virksomhet som kommer inn under arbeidsmiljøloven)
- dreiebenker for metall, tre med mer
- fresemaskiner
- hengestillas
- høytrykkspyleutstyr
- komprimatorer for avfall (stasjonære og på biler)
- krokkløftere
- lekter brukt i bygg- og anleggsvirksomhet
- løfte- og stablevogner for gods (trucker) uten permanent fører plass
- løfteredskap
- mobile maskiner for jord- og skogbruk
- mobilt betongpumpeutstyr
- motordrevne høvler
- peleutstyr
- presser, kantpresser og maskinsaker
- ryddesager
- sirkelsager
- spikerpistoler
- sveiseutstyr
- traktorer med og uten utskiftbart utstyr
- vinsj og vinsjutstyr
- personløftere
- vinkelslipere
- masseforflytningsmaskiner med mindre effekt enn 15 kilowatt (20,4 hestekrefter)
- mobilkran med mindre kapasitet enn 2 tonn per meter

Listen er ikke fullstendig.

Sertifisert sikkerhetsopplæring

Noe arbeidsutstyr krever at den som skal bruke det har sertifisert sikkerhetsopplæring. Dette gjelder diverse typer truck, kran eller masseforflytningsmaskiner (se liste på arbeidsutstyr som krever sertifisert opplæring under).

Hvem kan gi sertifisert sikkerhetsopplæring?

En sertifisert opplæringsvirksomhet skal gi opplæring i bruk av arbeidsutstyr som krever sertifisert sikkerhetsopplæring. Her finner du en liste over [virksomheter som kan gi sertifisert sikkerhetsopplæring \(SGS\)](#).

Arbeidstaker skal få et kompetansebevis for sertifisert sikkerhetsopplæring (maskinførerbevis).

Les mer om [opplæring fra sertifisert virksomhet](#).

Arbeidsutstyr som krever sertifisert sikkerhetsopplæring

Arbeidstaker skal ha sertifisert sikkerhetsopplæring for å arbeide med

- bro- og traverskran, dersom bruken medfører fare for skade på liv og helse
- tårnkran
- mobilkran med større kapasitet enn 2 tonn per meter
- portalkran
- kran med større kapasitet enn 2 tonn per meter montert på lastebil eller lastebilhenger
- løfte- og stablevogn for gods med permanent førerplass på vognen (truck)
- masseforflyttingsmaskin (anleggsmaskin) med større effekt enn 15 kilowatt (20,4 hestekrefter)
- offshorekran

Utenlandsk kompetansebevis

Arbeidstakere med utdanning eller yrkeskvalifikasjoner fra utlandet, må ha tillatelse fra norske myndigheter før de kan bruke arbeidsutstyr som truck, kran og masseforflyttingsmaskiner i Norge.

Les mer om [hvordan du søker om godkjenning av utenlandske yrkeskvalifikasjoner for truck, kran og masseforflyttingsmaskin](#).

Utstyrsspesifikk opplæring

Uavhengig av slags arbeidsutstyr arbeidstaker skal bruke, altså om det krever dokumentert eller sertifisert sikkerhetsopplæring, så må arbeidsgiver sørge for at arbeidstaker i tillegg får en utstyrsspesifikk opplæring.

Hva er utstyrsspesifikk opplæring?

Dokumentert eller sertifisert opplæring handler om hvordan vi bruker forskjellige typer arbeidsutstyr (som for eksempel personløfter eller gravemaskiner) på en mer generell måte. I tillegg må virksomheten gi arbeidstakerne opplæring for det spesifikke utstyret hver enkelt skal bruke. Det skal sikre at arbeidstaker kan bruke den maskinen på en sikker og forsvarlig måte.

Hvor omfattende opplæringen skal være, må tilpasses

- det spesifikke arbeidsutstyret
- den enkelte arbeidstakers kompetanse
- forholdene på arbeidsstedet

Dersom arbeidsgiver har den originale bruksanvisning til arbeidsutstyret, bør arbeidstaker få opplæring i tråd med denne.

Hvem kan gi utstyrsspesifikk opplæring?

Arbeidsgiver eller andre som har nødvendig kompetanse kan gi opplæringen.

Skriftlig dokumentasjon skal inneholde hvilket arbeidsutstyr det er gitt opplæring på, og dokumentet bør både arbeidsgiveren og arbeidstakeren signere.

Gjennomgående krav til opplæring

Uavhengig av om det er krav til dokumentasjon eller ikke, så skal arbeidsgiver alltid sørge for at arbeidstaker får

- nødvendig opplæring og øvelse i hensiktsmessig arbeidsteknikk og organisering av arbeidet
- nødvendige kvalifikasjoner for å utføre arbeidet på en sikker måte

For at arbeidstakerne skal kunne jobbe så trygt og sikkert som mulig, er det arbeidsgivers ansvar å gi dem riktig opplæring før de begynner å

- bruke utstyr og anlegg
- håndtere varer, stoffer eller produkter

Arbeidstakerne skal også få opplæring og øvelse i å bruke eventuelle

- hjelpemidler
- rømnings- og redningsutstyr
- førstehjelpsutstyr
- personlig verneutstyr

Arbeidsgiver skal

- gi opplæring jevnlig, og gjenta opplæringen når det er nødvendig. Særlig når det skjer endringer i arbeidet
- gi opplæringen på et språk arbeidstakerne forstår
- forsikre seg om at arbeidstakerne har fått nødvendig kunnskap og ferdigheter gjennom opplæringen

Arbeidsoppgaver med særskilte kvalifikasjons- og tilleggskrav

En del arbeidsoppgaver og -områder har særskilte krav (kvalifikasjons- og tilleggskrav) til opplæring. Her skal arbeidsgiveren sørge for opplæring i samsvar med kravene i forskrift om utførelse av arbeid.

Liste over arbeidsoppgaver med særskilte opplæringskrav

Dette er områder med særskilte krav:

- [arbeid med kjemikalier, jf. kapittel 3](#)
- [arbeid med asbest, jf. kapittel 4](#)
- [varmt arbeid, jf. kapittel 5](#)
- [arbeid med risiko for å bli utsatt for biologiske faktorer, jf. kapittel 6](#)
- [arbeid ved avløpsanlegg, jf. kapittel 8](#)
- [arbeid med arbeidsutstyr som krever særskilt forsiktighet, jf. kapittel 10](#)
- [vedlikehold av arbeidsutstyr, jf. kapittel 12](#)
- [arbeid med risiko for å bli utsatt for helseskadelig støy eller mekaniske vibrasjoner, jf. kapittel 14](#)
- [arbeid med risiko for å bli utsatt for kunstig optisk stråling, jf. kapittel 16](#)
- [arbeid med risiko for å bli utsatt for elektromagnetisk felt, jf. kapittel 16 A](#)
- [montering, demontering, endring og kontroll av stillas, jf. kapittel 17](#)
- [sikkerhetsskilting og signalgivning, jf. kapittel 22](#)
- [ergonomisk belastende arbeid, jf. kapittel 23](#)
- [arbeid som kan medføre risiko for å bli utsatt for vold og trussel om vold, jf. kapittel 23A](#)
- [arbeid med driftskontroll og sikkerhetsovervåking \(kontrollrom\), jf. kapittel 24](#)
- [arbeid under vann eller økt omgivende trykk, jf. kapittel 26](#)

Du finner også krav til opplæring på nettsidene som omtaler de ulike temaene.

Regelverk

[Krav om dokumentert sikkerhetsopplæring for arbeidsutstyr som krever særlig forsiktighet ved bruk i forskrift om utførelse av arbeid § 10-1](#)

Krav om dokumentert sikkerhetsopplæring ved bruk av arbeidsutstyr i forskrift om utførelse av arbeid § 10-2

Arbeidsutstyr underlagt krav om dokumentert sikkerhetsopplæring gitt av sertifisert opplæringsvirksomhet i forskrift om utførelse av arbeid § 10-3.

Krav til utstyrsspesifikk opplæring i forskrift om utførelse av arbeid § 10-4

Gjennomgående krav til opplæring i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 8-1

Kvalifikasjons- og tilleggskrav til opplæring i forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 8-2
